

PUNTIGÁN JÓZSEF
(*Losonc*)

A losonci Református Theológiai Szeminárium (1925-1939) és jelentősége

A Csehszlovák Köztársaság megalakulása minden területen átalakította az országban maradt, közel egy milliós magyarság életét. A gyakorlatilag csak hatalmi érdekeket előtérbe hozó határok, nyugodtam mondhatjuk lelketlen meghúzásra súlyos következményekkel járt az itt élő, alapjaiban észak-déli kapcsolatrendszerben gondolkodó és élő lakosság számára. A Nógrád megyei események irányításában meghatározó szerepe volt Bazovsky Lajos ügyvédnek, aki jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy az új ország a megyén kettészelő határvonala úgy alakult, ahogy alakult. Egyetlen kivétel Balassagyarmat város lett (Bazovsky a megye első csehszlovák „zsupánjaként” (= főispán) a győztes arroganciájával „vonult” be, s az ellenvetés megtűrése nélkül tekintette a város a Csehszlovák Köztársaság részének), ahonnan kiverték a csehszlovák légiósokat. Hasonló módon – és joggal – teheték volna ugyanezt a Losoncról délre, az Ipoly túlra eső falvak is, de nem tették...

Eltekintve a kulturális, gazdasági, társadalmi és egyéb területeket érintő veszteségek felsorolásától (maradva témánál) csak azt emelném ki, hogy a csehszlovákiai magyarság rövid idő alatt csaknem valamennyi közép és felsőbb fokú iskoláját elveszítette. Azok megszűntek, jobb esetben kétnyelvű intézménnyé váltak, de volt olyan, mint például a losonci Tanítóképző Intézet, ahol teljes terjedelemben leállították a magyar nyelvű oktatást.

Az 1918-as államfordulat után 289 egyházközségben közel negyedmillió magyar református maradt a Csehszlovák Köztársaság területén. Amíg a katolikus, evangélikus, szlovák, cseh-morva református illetve egyházak csak kis mértékben érzeték meg az országváltást (elsősorban azért, mert ezekben többségbe kerültek az államalkotó nemzetek tagjai), addig a református gyülekezetek jogi és szervezeti helyzete éveken keresztül rendezetlen maradt. Történelmi tény, hogy tagjainak nagy többsége magyar nemzetiségű volt és az új államnak nem volt érdeke, hogy ezt az állapotot fenntartsa.

A református gyülekezetek többsége anyagilag is nehéz helyzetbe került. Az addig többségükben állami szolgálatban állott értelmiségi egyháztagok az állampolgársági bizonyítvány hiánya miatt elvesztették állásukat, s ezzel együtt legfőbb megélhetési forrásukat. A csehszlovák kormány ugyan kötelezte magát arra, hogy biztosítja számukra mindazon ellátást,¹ amelyet azelőtt megkaptak, de azt nem teljesítette. Az 1919-1920-as években elmaradt református lelkészek helyi jövedelmét kiegészítő államsegély (a

---

¹ Kur Géza, 77.

kongrua) kifizetése, s nem kapták meg a gyülekezetek megillető „adócsökkentési” államsegélyt sem.

A hatályos törvények értelmében csak azok a magyar református lelkészek, tanítók és egyházi alkalmazottak kaphattak csehszlovák állampolgárságot, akik az új köztársaság területén belül születtek. Ennek következtében (nem csak református) értelmiségeik, közöttük nagy számban tanítók és lelkészek sora hagyta el az országot. Ez jelentős hatással volt az egyház belső életére is.

Az új köztársaság szlovákiai területén a református egyház két egyházszerkezeti egysége alakult meg, melyet a Református Konvent vezetett. Ezekhez csatlakozott a „Ruszinszkó” területén élő reformátusság. Az egykori egyházkerületek és egyházmegyék maradványaiból három egyházkerület jött létre: Dunáninnen (1920. július 16-án Komáromban, az egykori komáromi és barsi egyházmegyéből – ebbe tartozott a losonci református gyülekezet is), Tiszáninnen (1920. december 21-én Kassán, az egykori gömöri, alsó- és felsőzempléni, abaúji és ungi egyházmegyéből), a kárpátaljai (1923. június 7-én, az egykori beregi, kárpátalja-ungi és mármaros-ugocsi egyházmegyéből). A Dunáninnen egyházkerület 80, a Tiszáninnen 128, a Kárpátaljai 79 lelkészi állással rendelkezett.²

A református egyház elveszítette egyetlen, Rimaszombatban megmaradt protestáns gimnáziumát is (1923-ban államosították), a tulajdonában csak néhány elemi iskola maradt. Az egyház vezetése még időben értékelve a kialakult helyzetet, s hamar tudatosította, hogy a megmaradása érdekében saját nevelésű lelkészeket és tanítókat kell képeznie. Ennek megfelelően fontos feladatául tűzte ki az egyház keretében egy teológiai- és egy tanítóképző megnyitását.

Az egyház megbízásából Pálóczi Czinke István, püspök „Rimaszombat, 1921. június 10-i” keltezéssel emlékiratot készített egy „református lelkészképző intézet létesítéséről”.

„A Csehszlovák Köztársaságba kebelezett református magyarok ragaszkodnak ahhoz, hogy lelkészeiket saját maguk képezhessék a szigorú kálvinista egyház szellemében és hitelvei szerint. ... Nem fogható... együvé lelkészképzés tekintetében a testvér ág.h. ev. felekezettel sem, a mellyel bár a hit által való megigazítás principiumában egyezik, de egész világszemléletében... gyakorlati keresztülvitelében annyira különböző, hogy a reformáció létrejötte óta... mégsem tudott ezidáig testet öltetni....

Nem tartjuk ezért sem az igazsággal, sem egyházunk történelmi kialakulásával és külön missziójával sem a lelkiismeret szabadságának legcsekélyebb respectálásával is összeegyeztethetőnek a kormány azon követelését, mellyel minket slovenszkói kálvinistákat az itteni evangélikus egyházzal közös lelkészképzésre akar kényszeríteni egy Bratislavában létesítendő közös teológiai akadémián. Ebbe mi, jóllehet a renitenstiadásnak (?) még az árnyékát is kerülni óhajtjuk, semmiképpen bele nem mehetünk ... Nem is szólva arról, hogy a tervezett bratislavai közös intézetben – pár magyar kálvinista kivételével – az előadó tanárok mind slovákok és lutheránusok valának, s így vallásunk után a másik nagy kincsünk, a magyarságunk is lassan veszendőbe menne...

---

² Tóth László (szerk.), I. 210.

...a külön theol. szemináriumhoz már szórványunknál fogva is igényt formálhatunk. A Köztársaság slovenszkói és ruszinszkói területén mintegy 250,000 kálvinista él. 400 gyülekezetben a melyből csak 90 a leányegyház 310 pedig anyaegyház, tehát ennyi lelkészre van szükségünk... ”.³

Az egyház vezetésének a Csehszlovák kormány illetékeseivel folytatott eredménytelen tárgyalások és be nem teljesített ígéretek után ismételen be kellett látnia, hogy a lelkészképzést önerejéből kell megoldania.

A konvent tagjai 1922 és 1924 között több javaslatot dolgoztak ki.

Réz László, rozsnyói lelképásztor a konvent 1923. szeptemberi ülésén ismertette a teológia felállítására vonatkozó tervezetét, amelyben javasolta, hogy az Egyetemes Konvent az önálló lelkészképző intézet és ezzel kapcsolatban egy internátus azonnali létesítése érdekében tegye meg a szükséges lépéseket. Részletesen tárgyalta az intézet tantervét, tanári karának összetételét (4 rendes tanári szék: két docensi állás filozófiatörténet és vallástörténet előadására, egy docensi kánon jog és más illetve közgazdasági és pénzügyi jog előadására, egy szlovák-német nyelvtanító), költségvetését, fenntartásának egyéb részleteit. A Színhelyéül Rimaszombatot ajánlja „mivel ez a város az érdekelt három egyházkerület szempontjából leginkább központi fekvésű s mivel e városban a református egyház a maga két lelkézi állásával, közel 2000 lelket számláló református ősi gyülekezetével leginkább megfelel...”⁴

Az állami szervekkel folytatott több hónapos eredménytelen huzavona után a konvent 1924. január 8-án foglalkozott újra a magyar református lelkészképző teológia kérdésével. A szükséges lépések előkészítésre, a teológiai képzés szervezeti és tanrendi vonalának meghatározására Bertók Béla püspök, elnökletével bizottságot hoztak létre, melynek tagjai Patay Károly előadó, dr. Szilassy Béla, Sörös Béla, Vargha Sándor, dr. Mohácsy János, Idrányi Barna, Péter Mihály, Tornallyay Zoltán, dr. Kovács László, Komjáthy Gábor, Peleskei Sándor, dr. Polchy István és dr. Korláth Endre voltak.⁵

Lehetséges helyszíneként Beregszász, Komárom és Losonc szerepelt, amely megítélése fokozatosan az utóbbi felé mozdult el. Ebben minden bizonnyal meghatározó szerepet játszott, a losonci református egyházközség az egyházon belül az egyik leggazdagabb volt. A Szilassy-család Losonc legrégebbi családja (Losonc-Tugár földbirtokosa) volt, s tagjai minden időszakban jelentős összegekkel támogatták az egyház működését, s minden alap megvolt arra, hogy ezt a teológia ez a teológia esetében is így lesz.

A szeminárium működési alapelveinek elkészítésével Pálóczi Czinke István, Balogh Elemér, Réz László és Sörös Béla lettek megbízva. Megbízott elnöke Bertók Béla azonban hamarosan tisztességéről, helyét a dunáninneri püspök, Balogh Elemér vette át.

Előadójává a losonci Sörös Bélát nevezte ki, akit a „szervezeti szabályzat” elkészítésével is megbíztak. Nem egészen véletlenül! Sörös Béla mögött akkor már majd két évtizedese

---

³ In: A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje 1940. IV. 17-19.-i közgyűlésének jegyzőkönyve. In: Lévai, 335.

⁴ A Szlovenszkói Tiszáninneri Református Egyházkerület 1923. X. 16-17.-ik napjain tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, 21. pont. In: Lévai, 44. (Melléklet)

⁵ A Szlovenszkói és Kárpátaljai Református Egyház Egyetemes Konventje 1924. I. 8.-ik napján tartott közgyűlésének jegyzőkönyve, 17. In: Lévai, 27.

„szervezési” munka állt. Külföldi tanulmányútjai alatt komoly kapcsolatokat alakított ki az ottani egyházi intézményekkel és szervezetekkel, közöttük az YMCA-val (Young men’s Christians Association [KIE = Keresztény Ifjúsági Egyesülés]). A református egyház egyetemes konventje már 1923-ban támogatásáról biztosította az YMCA tevékenységét, s azt Sörös Béla javaslatára „belmissziós” célokra is alkalmasnak látta kihasználni: „... *arra az esetre, ha az egyházhatósági támogatása alatt induló keresztény ifjúsági egyesületek az YMCA keretében egy önálló szövetséget akarnak létesíteni, mely maga egészében, mint a csehszlovákiai YMCA autonom csoportja folytatná működését, ezt a maga részéről bármikor elérhesse és egyházhatósági intézkedésével életbe léphesse. A szerves összeköttetés ez időszertint kiépítésére és annak fenntartására további intézkedésig az egyetemes konvent a losonci egyesület magyar osztályát kéri fel és bízta meg.*”⁶

Az YMCA II. világkonferenciájára Ausztriában, Pörschach am See-ben 1923. május 30-án került sor,⁷ amelyen 53 ország képviseltette magát. Az YMCA csehszlovákiai magyar csoportját Sörös Béla, a losonci magyar osztály elnöke képviselte. Itt határozták el, hogy az YMCA hálózatát a Csehszlovák Köztársaság területére is kiterjesztik. A mozgalom céljait jól ismerő Sörös Béla elérte, hogy az ország területére tervezett 5 épület egyike Losoncon épült fel (továbbiak: Prága, Brünn, Pozsony, Besztercebánya). Sörös egyik elgondolása már akkor az volt, hogy az épület a létesítendő teológia célját is szolgálni fogja... Személyt a skótok is meleg szavakkal ajánlották az egyházvezetés figyelmébe:

*“Ha nekünk Skóciában olyan emberünk lenne, mint Sörös Béla, akkor mi egy percig sem gondolkoznánk, hogy ki legyen a megfelelő ember. Csinálják meg a teológiát a maguk erejéből, vezetését bízzák rá Sörös Bélára és a lelkészképző egyházuk büszkesége lesz.”*⁸

A szeminárium Sörös Béla által elkészített „Szervezeti szabályzatát”⁹ a Konvent 1925 tavaszán fogadta el. Ez a hangsúlyt a gyakorlati képzésre helyezte. Az intézmény az egyház önerejére épült. Azzal, hogy még nem mondott le teljesen az állami segélyezésről és bízott a külföldi hittestvérek támogatásában is. Sörös Béla egy minimális anyagi megterheléssel járó megoldást javasolt, amelyet a Skóciában és a budapesti skót misszióban szerzett tapasztalataira épített fel. Szemináriumi jellegű képzés, a teológiai szaktudományokban jártas lelkészek, előadók közreműködésével.

A szervező bizottság miután megtárgyalta a javaslatot, felmérte az egyháztagok anyagi teherbíró erejét, a külföldi adományok lehetőségeit, s elhatározta, hogy a szemináriumot Losoncon 1925 szeptemberében megnyitja.

---

⁶ Az Egyetemes konvent állásfoglalása az YMCA mozgalom támogatása ügyében. In: Református Egyház és Iskola, (3.) 1923. május 13. 79-80.

⁷ Az YMCA II. világkonferenciája Pörschachban. In: Református Egyház és Iskola, (3.) 1923. június 17. 97.

⁸ Peres, 1995 (a). 3.

⁹ A szabályzat részletei: I. szakasz: A teológiai akadémia megnyitásának időpontja 1927. szeptember 1. Ismerteti a fenntartó testület és annak beosztását. II. szakasz: A szakoktatás kérdését tárgyalja, az évenként előadandó szaktantárgyak és azoknak óraszámát, az alapvizsga és a lelkészképző vizsga anyagát, rendjét. III. szakasz: Tanári állások szervezését, hat tanszék felállítását és a tanárok fizetését szabályozza. IV. szakasz: A teológiai főiskola hallgatóinak kérdését öleli fel. V. szakasz: főiskola elhelyezéséről intézkedik. Helye: Losonc, a régi református gimnázium épülete, ahol internátust is kialakítanak. VI. szakasz: A főiskola anyagi forrásait jelöli meg: Fenntartója a Konvent. A gyülekezetek lélekszám arányuk szerint fenntartói hozzájárulásokat tartoznak fizetni. Lélekszámonként 1/2 kg búzát, illetve annak mindenkor ellenértékét. Konventi segélyek, külföldi segélyek (Zürich), hallgatók tandíjai, államsegély. A továbbiakban szabályozza a befizetés rendjét, idejét, kezelését és felhasználását. In: Nagy, 17-19.

Az Egyetemes Konvent 1925. szeptember 8-án, Losoncon megtartott rendkívüli ülése a „*Református Theológiai Szeminárium*” I. évfolyamának megnyitását 1925. október 1.-ben határozta meg. Anyagi ügyeinek intézésével, Bertók Béla püspököt, igazgatásával „teljes jogú felhatalmazással és felelősséggel” pedig Sörös Béla, losonci lelkészre bízta meg:

- a) losonci; theológiai szeminárium a szlovenszkói és podkarpáttóruszsi Egyetemes Református Egyház lelkészkepző intézete;
- b) az Egyetemes Református Egyház a szeminárium fenntartását azokból az egyes egyházközségekből befizetendő járulékokból tartja fenn, amelyek lélekszám szerint fél kg búzában állapítatván meg, az egyházközségek részéről lélekszám szerinti összegükből Bertók Béla kárpátaljai püspök kezébe évről-évre pontosan beküldendő;
- c) a theológia anyagi ügyeit az Egyetemes Református Egyház megbízásából Bertók Béla kárpátaljai ref. püspök intézi;
- d) a theológiai szeminárium szellemi ügyeinek intézése pedig teljes jogú felhatalmazással Sörös Béla losonci ref. lelkészre bízott.
- e) Sörös Béla lelkész az Egyetemes Református Egyháznak tartozó felelősséggel vezeti a szemináriumot. Felelősségre vonását a konvent vele szemben a theológiai bizottságon, illetve annak elnökén keresztül érvényesíti.
- f) a szeminárium szellemi ügyeinek intézését végző Sörös Béla lelkész hatásköréhez tartozik az előadók megválasztása, behívása, fizetésük folyósítása, az előadásra kerülő tárgyak megjelölése, beosztása, a kollokviumok idejének megállapítása, a kollokviumi jegyek nyilvántartása;
- g) a növendékeket Sörös Béla lelkész veszi fel vagy bocsátja el. Ugyancsak az ő hatáskörébe tartozik a papnövendékek elhelyezéséről, ellátásáról való gondoskodás. Ő intézi segélyezésüket, a fennforgó szükségek mérlegelésével. A legációválasztást előkészíti és vezeti. Ügyel a növendékek tanulmányi előhaladására és theológushoz illő magatartására;
- h) őrködik a szeminárium belső rendje felett, a fegyelmezést teljes Jogkörrel végzi, a szeminárium növendékei részére bizonyítványokat ad;
- i) a négyévi teljes kiépülés után a végzett növendékek lelkészkepesítő I. majd II. vizsgálatára vonatkozólag az Egyetemes Református Egyház konventjéhez előterjesztést tesz a lelkészi vizsgák helyének és idejének megállapítása, az írásbeli dolgozatok kitűzése, beadásuk határidejének megjelölése tekintetében
- j) általában minden a szeminárium belső és külső életére vonatkozó kérdésben eljár s a felmerült szükséghez képest a theológiai bizottság elnökének közbejöttével az egyetemes konventhez előterjesztéssel járul”.¹⁰

Az I. évfolyamba 23 református fiatal jelentkezett, akik közül 22-en nyertek felvételt. A tanévnyitó ünnepséget szeptember 16-án a losonci református egyház tanácstermében tartották meg, az oktatás 1925. szeptember 22-én indult meg.¹¹

A második iskolai év megnyitását a kormány illetékes szerve betiltotta. Érvelése szerint a szervező bizottság nem szerezte be a szeminárium megnyitásához szükséges engedélyeket. Az állítás természetesen nem felelt meg a valóságnak. A teljhatalmú Minisztérium

¹⁰ Részlet Sörös Béla 1928/29-es, a theológiai szeminárium növendékeinek beiratkozásáról szóló konventi előterjesztéséből. (Saját gyűjteményemben.)

¹¹ Református theológia Losoncon. In: Losonci Hírlap, (6.) 1925/39. (szeptember 27.) 3.

Elnöksége figyelmeztette az Egyetemes Konvent elnökét, hogy úgy tekint a Teológiára, mint nem létezőre, s ezért a szeptemberi tanévnyitást sem engedélyezi:

“A ...Minisztérium Elnöksége ezért nyomatékosan figyelmezteti és óva inti ottani elnökséget attól, hogy ezen az eddigileg jog szerint nem létező intézeten a közlegő iskolai évben bárminemű tanítás megkezdessék ...”¹²

A Konvent elnöksége Sörös Bélát bízta meg az ország törvényeivel összhangban lévő teológiai főiskola tervezetének előkészítésével, s úgy gondoskodott a beiratkozott hallgatókról, hogy azok addig is, amíg az egyház felállíthatja főiskoláját, előtanulmányaikat Losoncon végezhetik el. Sörös Béla 1926 év nyarán Genf-be utazott, hogy a teológia érdekében segítséget kérjen. A Presbiteri Világszövetség diplomáciai közbenjárására a kormány a szeminárium működését betiltó határozatát visszavonta, s ha nem is támogatta a szemináriumot, de megtűrte a működését.¹³

A szeminárium első végzettjének ünnepélyes kibocsátására 1929. március 10.-én került sor.¹⁴

A szeminárium tanrendjét Sörös Béla állította össze, melynek alap gondolatát így fogalmazta meg:

“...az első évfolyamban görög és héber nyelvvel foglalkoznak. Filozófiatörténetet, filozófiai bevezetést, pedagógiát, egyháztörténelmet, egyetemes vallástörténetet, ó- és újszövetségi bevezetést és vallásfilozófiát hallgatnak. A második évfolyamban mindezekben tovább haladnak, s az évfolyam végén alapvizsgát adnak. A harmadik és negyedik évfolyamon biblika-teológiát, dogmatikát, egyházjogtant, homiletikát, liturgiát, cura pastorálist, etikát, katechétikát, közgazdaságtant hallgatnak, s a negyedik évfolyam végével első lelkész-képesítő vizsgát nyernek. Két év elteltével s az erre vonatkozó szolgálati bizonyítvány felmutatásával II. lelkész-képző vizsgára jelentkezhetnek...”¹⁵

A meghívott tanárok az előadásokat három hónapos kurzusokban tartották, amelyek vizsgákkal végződtek. A helyi tanárokat leszámítva a többiek ingázó, óraadó tanárként jártak a szemináriumba. Nem főállásban tanítottak, állásuk állandó szolgálati helyükön volt. Előadásaiért tiszteletdíjban részesültek, s ha a lehetőségek megengedték térítették az úti- és szállásköltségüket is. Ez érvényes volt Sörös Bélára is, aki a losonci Református Egyházközségben volt lelkészként alkalmazva, amiért havi fizetést (3000 korona) kapott. A szeminárium vezetésért pedig évi 20 ezer koronát. Sörös a korlátozott anyagi lehetőségei ellenére jelentős nagyságú kölcsönöket adott az egyházközség részére. Példának okáért az 1932-es leltár szerint az egyház 21400 koronával tartozott neki, 1935-ös pénztári napló szerint akkor 22544,93 koronás kiegészítő kölcsönt adott.¹⁶

Az első iskolai évek előadói Galambos Zoltán (dogmatika, apologetika), Dr. Magda Sándor, Pap József (új szövetségi exegézis), Kövy Árpád, Zsemlye Lajos, Sörös Béla

---

¹² Peres, 1995 (c)

¹³ Ibidem.

¹⁴ Losonci Hírlap, 1929/10. (március 10.)

¹⁵ Peres, 1995 (b)

¹⁶ Leltár a losonci Ref. Egyház ingó és ingatlan vagyonáról az 1932-es évből. XII.: Tartozások rész. (A tulajdonomban lévő dokumentum.)

voltak. 1927/28-ban az addigi két osztály háromra bővült, s szükségessé vált új tantárgyak bevezetésére, s új előadók Dr. Agyagássy Sándor (egyházjog), Frenyo Győző (szlovák nyelv) meghívására. A zenét és éneket Riszner Ede, zenetanár, az angol nyelvet Winkler Anna, nyelvtanár, a görög nyelvet Kövy Árpád, héber nyelvet pedig Narancsik Imre, aki Varga Imrével (1953-tól rimaszombati püspök) együtt külföldi tanulmányútjaik után előadóként tértek vissza. 1928/29-ben kezdett tanítani a páskaházi Szőke István (protestáns egyháztörténet) és Módis László, a debreceni egyetemről. Dr. Nagy József és Dr. Tunyoghy Csapó András személyében pedig két erdélyi teológiai tanár oktatott Losoncon.¹⁷

Dr. Muzsnai László (Maroskeresztúr, 1897. október 31. – Budapest, 1983. szeptember 10.), református lelkész, teológiai tanár 1934-1937 között pszichológiát és filozófiát adott elő a szemináriumban. Bajusz Gyula, teológiai hallgató, a salgótarjáni Nógrádi Levéltárban őrzött vizsgakönyve szerint vizsgáztatott egyházjogtanból, egyházalkotmánytanból, nemzetgazdaságtanból, filozófiatörténetből, pedagógiai módszertanból, elmetanból. A szeminárium hallgatói számára ajánlott könyvek, kéziratok jegyzékében az Újkori filozófia történet (Budapest, 1934.) és a Pszi[c]hológia és elmetan (Budapest, 1934) c. munkáit olvashatjuk. Sajnos a Sörös Bélával folytatott levelezéséből nem maradtak fel levelek (Teljes bizonyossággal mondható, hogy ilyenre sor került). Nagy Zoltán a teológia hallgatója, majd lelkész visszaemlékezése szerint a „Nehezen érthető tudományos nyelvezetét a diákok egy csoportja a vizsgaidőszakra „magyarra fordította”, s így mindnyájan sikeres vizsgát tehettek.”¹⁸

A képzés több helyszínen folyt. Az oktatásra épített, s tisztes múlttal rendelkező református gimnázium épületét a csehszlovák állam kisajátította, s azt az egyház nem használhatta saját céljaira. Az előadások az első iskolai évben az egyház bérházában, majd YMCA épületében folytak egészen 1931-ig. Az YMCA helyi vezetése érdekes kulturális és sportolási lehetőséget is biztosított a hallgatók számára.

„A losonci YMCA akkor volt első éves, a falak még nem voltak szárazak. Ha fűtöttek a szobák falai gőzöltek, ha nem fűtöttek majd meg fagytak a hidegtől, mert akkor nagyon hideg volt a losonci tél. Megtanultuk, ha hideg a diákszoba, felveszi az ember a télikabátot és mégis tanul...” – olvashatjuk egy visszaemlékezésben.¹⁹

Az állapot a későbbiekben sem sokat változott, illetve főleg az anyagi igényei egyre növekedtek)... A helyzetet Dr. Magda Sándor, lelkész, előadó többek között így értékelte:

„Ha kellő komolysággal mérlegeljük a helyzetet, nem csupán az évi fenntartás költségeinek fedezetére volna szükség. A magam részéről elérkezettnek látom az időt arra, hogy teológiai szemináriumunknak megfelelő hajlékról is gondoskodjunk. Igaz, hogy ez iskolai évben is az YMCA-ban lakást és ellátást nyernek a hallgatók és az előadások is ott megtarthatók. Azonban mégiscsak megtűrt vendégek vagyunk mi ott, s különösen az előadásokra szükséges, megfelelő termék hiányában szenvedniük kell az előadóknak és hallgatóknak egyaránt. Ha a püspökök és a főgondnokok értekezlete a lelkészképesítő vizsgák alkalmával úgy döntött, hogy a teológiai szemináriumot

---

¹⁷ Nagy, 1985. és saját források.

¹⁸ Ibidem et idem.

¹⁹ Emlékfüzet, 1927. 8.

továbbra is megszakítás nélkül tartani kívánja, akkor itt az ideje megtenni a kezdeményező lépéseket az intézet állandó elhelyezésének érdekében... ”²⁰

Ehhez jöttek Sörös Béla kifogásai „... az YMCA-ban az eredeti céljától eltérő szellem uralkodott el... melyre egyetlen felelet lehetséges: kiköltözés...”²¹ melynek eredményeként 1931-ben a hallgatók városi szállására, családoknál bérelt lakásokba költöztek.

Az oktatás az ezt követő években a losonci Nagybég u. 18. sz. alatti épületben zajlott. Ezt Szígyártó Sámuel adományozott a losonci református gyülekezetnek.

„...Hogy Losonczon egy ev. ref. szellemű elemi fiú- és leányiskola a kor igényeinek és az egyház érdekeinek megfelelően szerveztessék és fenntartassék, erre nagyobb állandó alap szükséges... A Losonczon szervezendő és állandóan fenntartandó ev. ref. vallású elemi fiú- és leányiskola külön egyedüli céljaira alapítványként a losonci ev. ref. egyháznak teljes és csupán ezen végrendelkezésem által korlátolt tulajdonául hagyományozom...”²²

A földszintes épület utcára néző részében két tanterem volt, amelyekbe az udvarból, egy üveges zárt folyosón lehetett eljutni. Itt kapott helyet a tanári szoba, az udvari részen az olvasóterem és könyvtári szoba, egy szoba-konyhás gondnoki lakás, tüzelő számára tároló helyiség és egy régi kocsiszín. Tágas udvara volt (egy kőlappal fedett kúttal és a mellékhelyiségekkel) és nagy veteményeskertje. Az épület téglából épült, cseréptetővel, boltozatos pincéje is volt. Fűtését fa- és széntüzelésű kályhákkal biztosították. Vízvezetékekkel, szennyvízcsatornával nem volt felszerelve.

Udvara füvesített volt, a szomszéd területekkel határos részein bokrokkal, fákkal és padokkal. Kialakítottak rajta egy kézilabda-pályát, s rendelkeztek egy teljes asztalitenisz felszereléssel is.

A tanteremek egyszerű asztalokkal, székekkel, forgatható táblákkal voltak felszerelve. A kisebb tanteremben és a társalgóban egy-egy harmónium is volt. Könyvtárában szak- és szépirodalmi könyvek valamint folyóiratok voltak olvashatóak. Szertárakkal, szemléltető eszközökkel nem rendelkezett.²³

A Szabályrendelet értelmében az Egyetemes Konvent az alábbi anyagi segélyforrásokból tervezte előteremteni a teológia fenntartási költségeit: 1. Lélekszám szerinti kivetés, mely szerint a gyülekezetek lélekszamarányában fél kiló búzával járulnának hozzá évenként. 2. Egyesek, testületek vagy egyházak adományai. 3. Az Egyetemes Egyház segélyei. 4. A külföldi ref. egyházak közvetlen vagy a zürichi központ segítségével nyújtott támogatása. 5. A hallgatók tandíja. 6. Államsegély. Az első éveiben jelentős volt az önkéntes adakozók száma és áldozatkészsége. Ezt követően az Egyetemes Egyház rendszeres segély címén évi 20 000 Kč. korona összeget utalt át. A külföldi egyházak közül elsősorban a skót, a holland és a magyar református egyház és állam, továbbá Amerika nyújtottak számottevő anyagi segítséget évenkénti rendszeres adományaikkal.

---

²⁰ In: Református Egyház és Iskola, (9.) 1929/40. 2.

²¹ In: Sörös Bélának a Teológiai Szeminárium 1929/30-ik évről készült jelentése.

²² Szígyártó Sámuel végrendelete (1892-95). (Az eredetivel azonos időpontban elkészített másolat és a tételek eredeti kézírata. Saját tulajdonomban.)

²³ LRTSz-TDA: I./2., 2/b.

A maga tényszerűségében szeminárium működtetése nagyon nehéz volt. A Szilassy-család, a helyi református családok önzetlen segítsége, Sörös Béla odaadása nélkül a szeminárium nem működhetett volna. Erre utal Sörös Bélának az a válasza, amelyet a szeminárium tizedik évfordulója alkalmából megtartott ünnepségen az egyik újságíró kérdésére mondta: *“Hogy miből él az iskola? Imádságból, szeretetből, naponként táplálja az Isten kegyelme!”*²⁴

Az ország magyarok lakta részeiből Losoncra hallgatók aktívan bekapcsolódtak a helyi és regionális társadalmi és kulturális életbe. Tehették, mert ezt tették a tanáraik is, mely tekintetben Sörös Béla mellett kiemelten lehet szólni Kövy Árpád, előadóról.

Tudásukat „Önképző körben“ fejlesztették, melynek keretében férfienekkar, illetve egy kamarakórus is működött. Bekapcsolódtak a Madách-kör, a Tűz tevékenységébe. Rendszeres olvasói (többben közülük szerzői) voltak a helyi lapoknak (Losonci Hírlap, Mi lapunk illetve). Többben közülük többen aktívan sportoltak, eredményesen bekapcsolódva országos szintű versenyekbe is. Mások a festészetnek szentelték az idejüket (illetve Szudy László, Böszörményi László). Rendszeresen látogatták, s ha arra szükség volt segítették a református családokat. Valamennyiük számára kitüntetésnek számított, ha a nagy ünnepek alkalmával legációba mehettek.²⁵

Résztevői és szervezői voltak a Sörös Béla védnökségével rendszeressé vált országos református ifjúsági találkozónak és konferenciáknak, melyek olykor több ezres tömegeket mozgattak meg. A Soli Deo Gloria Diákszövetség keretében – mely ugyancsak Sörös Béla kezdeményezésére alakult meg 1928-ban, népművelő munkát is végeztek. Kapcsolatba kerültek a cserkészmozgalomból indult diák és ifjúsági mozgalommal, a Sarlóval is.

Képviselőik ott voltak (szervező, résztvevő) a hazai és magyarországi ifjúsági konferenciákon (Soli Deo Gloria, Cseh-testvéregyház, Keresztény Ifjúsági Egyesület stb.).²⁶

Az utolsó nagy, nem kis bátorságot is igénylő tettükre 1938 novemberében, Losonc visszacsatolásakor került sor. Ekkor a tiltó rendelkezések ellenére a városban megjelentek a Hlinka gárdisták, akiket a teológia hallgatói botokkal, lapátokkal és kapákkal felfegyverkezve űztek ki a városból.

A teológiai szeminárium fenntartása a 1938-as visszacsatolás után szükségtelenné vált, az 13 és fél éves működés után 1939. január 25.-én délután 5 órakor hivatalosan is befejezte tevékenységét. Hallgatói 1939. február 1-től, tanulmányi idejük teljes beszámításával szabadon dönthettek arról, hogy tanulmányaikat melyik teológián akarták folytatni.²⁷

A teológia jelentősége sok szempontból felmérhetetlen nagyságú. Máiig maradandó példának maradt meg arra, hogy ha van kellő hit és akarat, akkor a leghetlethetlenebb helyzetekből is van kiút. Ez volt Csehszlovákia egyetlen magyar nyelvű, főiskolai szintű oktatási intézménye.

---

²⁴ In: A Szeretet Naptára, 1927. Ugyanitt olvashatjuk: *„...a Teológia költségeit egyesek buzgósgó adakozásából lehetett fedezni. Most már a második évfolyam költségei is kielégítésre várnak.”* (82.) A teológia támogatóinak részletesebb listáját lásd: Puntigán, 6. táblázat.

²⁵ LRTSz-TDA: II. 7/a. (Önképzőköri munka, önképzés.)

²⁶ LRTSz-TDA: 7/c. (Az önképzőkör kapcsolata más intézményekkel.)

²⁷ Peres, 1995 (d)

Nagy Zoltán adatai szerint az iskolát a fennállása alatt 207 DIÁK LÁTOGATTA, akik közül 118-AN LOSONCON, 44-EN PEDIG MÁSHOL fejezték be tanulmányaikat. Böszörményi László összeállítása szerint Losoncon végzett 104 református lelkész és segédlelkész szerezte meg a képesítését, amihez még hozzá kell számolni a külföldi teológiákon végzett teológusokat, akik azután Losoncon nosztrifikálták oklevelüket.²⁸

Kövy Árpád, református lelkész, teológiai előadó:

A szeminárium „...munkájával nemcsak a lelkészi utánpótlást kérdését oldotta meg, hanem olyan lelkészgenerációt adott az egyetemes egyháznak és a magyar közéletnek, mely a korproblémák és szociális feladatok iránt való érdeklődésével és egészséges érzékével, tisztult látókörével és gondolkodásával, jövőbe világító hitével a kálvinista magyar néppel való lelki összeforradásban indul az egyetemes célok és feladatok szolgálatára.”

„...tanárai, a meghívott előadólelkészek között a csehszlovákiai és utódállamok reformátusság legkiválóbb teológus-tudósai szerepelnek. A losonci teológia külföldi viszonylatokban is elismert lelkészképző főiskola, belföldi kapcsolatokban pedig hézagpótló és nagyjelentőségű. A Főiskola rangjára, s az egyetemes csehszlovákiai református egyház önerején kívül a magyarság számarányának megfelelő állami támogatásra is igényt tartó teológiai tanfolyam a kisebbségi magyarság életében a város jelentőségét ismét felemelte és megint valósággá tette a losonci magasabb fokú iskolázás évszázaddal előbbi virágzását...”²⁹

Darkó István, író:

„...tanárai, a meghívott előadólelkészek között a csehszlovákiai és utódállamok reformátusság legkiválóbb teológus-tudósai szerepelnek. A losonci teológia külföldi viszonylatokban is elismert lelkészképző főiskola, belföldi kapcsolatokban pedig hézagpótló és nagyjelentőségű.”³⁰

Sörös Béla unokája Somogyi Alfréd, a Komáromi Kálvin János teológia első évfolyamának hallgatója majd végzettje. A losonci Magyar Kulturális Központban, a teológia történetét bemutató kiállításon, 2000. szeptember 22-én így értékelt.

„Losonc szűk másfél évtized alatt több mint 100 aratót küldött az aratásba. Olyan lelkészeket, akik szolgálatba állásuk után röviddel szembesültek mindazzal, ami nem keresztyén és nem felebaráti. A háborútól gyászoló, a kitelepítésekkel megtizedelt és a kommunista ideológiával megalázott magyar református gyülekezetek azonban megmaradtak. Hála ezért Istennek, és tisztelet a legnehezebb időkben szolgálatot vállaló és végző lelkészeinknek, illetve lelkészeink emlékének.”³¹

---

²⁸ A végzetek részletes listáját lásd Puntigán, 69-73. (A listát különböző források alapján, azok összevetésével állítottam össze.)

²⁹ Kövy, 16.

³⁰ Darkó, 213-214.

³¹ Részlet Somogyi Alfrédnek az ünnepségen elmondott beszédéből. (A szerzőtől származó kéziratként a tulajdonomban.)

A református lelkészképzés mai szlovákiai utódja a komáromi Calvin János Teológiai Akadémia.

FORRÁSOK:

A Losonci Református Teológiai Szeminárium tárgyi- és dokumentációs anyaga. (Nagy Zoltán gyűjtése és letéte a levéltárban.) Nógrád Megyei Levéltár. XXXI. 10. (1922-1986) [Továbbiakban: LRTSz-TDA]

Emlékfüzet Bőjthe Sándor halálára. 1927. In: LRTSz-TDA

Magyar Életrajzi Lexikon. 1000-1990. Arcanum digitéka, CD-ROM.

Puntigán József: A szemináriummal és a református egyházzal kapcsolatos, főleg helyi börzéken talált dokumentumok gyűjteménye (a református egyházzal kapcsolatos anyagok nagy részét a Salgótarjáni Levéltárban került elhelyezésre).

Štátny archív Banská Bystrica, pobočka Lučenec [A Besztercebányai Állami Levéltár losonci kirendeltsége]: sajtó és a református egyházzal kapcsolatos dokumentumok.

IRODALOM:

BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN: A losonci református templom története. (Helytörténeti füzet.) Losonc: Csemadok Losonci Alapszervezete. 1990.

BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN: Egyetlen magyar főiskolánk volt. In: Szabad Újság, (4.) 1995/37. (szeptember 13.)

BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN: A losonci Református Teológiai Szeminárium. In: Gömörország, (1.) 2000/3-4.19-22.

BORSODY ISTVÁN (össz.): Magyarok Csehszlovákiában 1918-1938. Budapest: Az Ország Útja. 1938.

CSOMÁR ZOLTÁN: A Csehszlovák Államkeretbe Kényszerített Magyar Református Keresztyén Egyház Húszéves Története (1918-1938). Ungvár. 1940.

DARKÓ ISTVÁN írása Losoncról. In: Tátra-Almanach. Szlovenszkói városképek. Szerk.: Tamás Mihály. Bratislava–Pozsony: Tátra-kiadás. 1938. 189-218.

KÖVY ÁRPÁD: A reformátusok. In: Borsody István (össz.): Magyarok Csehszlovákiában 1918-1938. Budapest: Az Ország Útja. 1938. 14-17.

KUR GÉZA: Cseh-magyar református történelmi kapcsolatok. Komárom, 1937. 77.

LÉVAI ATTILA: A losonci teológiai szeminárium története. In: A közép- és felsőoktatás helyzete a szlovákiai református egyházban 1918-1948 között. (Kézirat. A Református Püspöki Hivatal felkérésére készült dolgozat. 1998-1999.)

NAGY ZOLTÁN: A losonci református teológiai szeminárium története. Budapest, 1985. In: Teleki Intézet kéziratára.

PERES IMRE (a): A losonci teológiai szeminárium története. IV. In: Kálvinista Szemle, (LXVI.) 1995/5. 3.

PERES IMRE (b): A losonci teológiai szeminárium története. V. In: Kálvinista Szemle, (LXVI.) 1995/6. 3.

PERES IMRE (c): A losonci teológiai szeminárium története. VII. In: Kálvinista Szemle, (LXVI.) 1995/9. 3.

PERES IMRE (d): A losonci teológiai szeminárium története. X. In: Kálvinista Szemle, (LXVI.) 1995/12. 3.

PERES IMRE: A Losonci Teológiai Szeminárium története I-X. In: Kálvinista Szemle, (LXVI.) 1995/2-12.

PERES IMRE: Projekt Reformovanej Teologickej Fakulty. Komarno: Univerzity Teologického Inštitútu J. Calvina. 1999.

PUNTIGÁN JÓZSEF: A Losonci Theológiai Szeminárium (1925-1939). Losonc: Plectrum. 2005. (Patrióta Könyvek 2.)

TÓTH LÁSZLÓ (szerk.): A (Cseh)Szlovákiai magyar művelődés története 1918-1998 I-II. Budapest: Ister. 1998.

SZABÓ ANTAL: A Szlovákiai Református Keresztény Egyház története. I-II. In: Régió, (1.) 1990/3. 133-162.; 1990/4. 204-221.

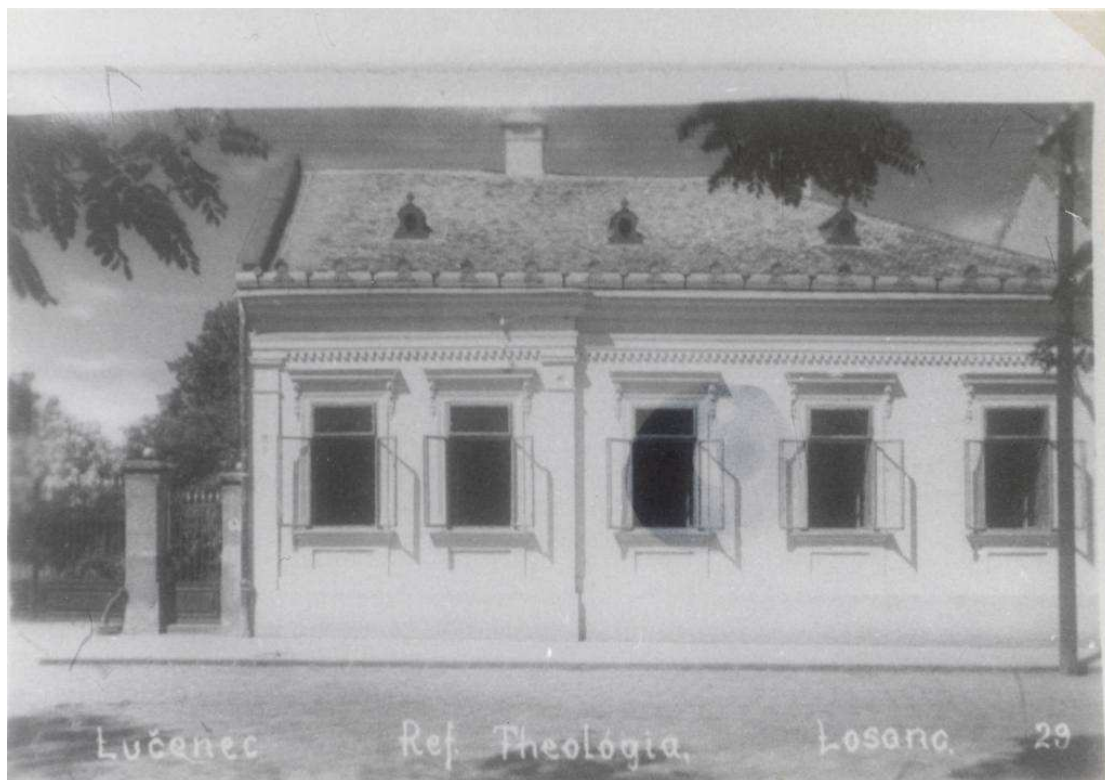
KÉPMELLÉKLETEK

1. Az YMCA-épület, ahol 1931-ig folyt az oktatás.
(1925-ös felvétel. "A falak még nem voltak szárazak.")

2. Az YMCA-épület, ahol 1931-ig folyt az oktatás (1930-as felvétel).

3. A szeminárium Nagybég u. 18. sz. épületének homlokzati oldala

4. A szeminárium Nagybég u. 18. sz. alatti épületének homlokzati oldala

5. A szeminárium Nagybég u.-i épülete az udvar felől

6. A Nagybég u.-i épülete a lebontás előtt

7. A szeminárium egykori pecsétje

**8. A szeminárium jogutódja,
a komáromi Calvin János Teológiai Akadémia mai épülete**

9. A szeminárium első tanárai (1925)

10. A szeminárium hallgatói az 1936/37-es tanévben

11. A szeminárium 1937-ben végzett hallgatói

12. A losonci református templom (korabeli felvétel)

A losonci teológiai szeminárium szakelőadók és
óraadó tanárai névsora.

Sörös Béla teol.igazgató, lelkész, Losonc.
Kövy Árpád lelkész, Losonc.
Antal Gyula lelkész, Léva.
Pap József lelkész, Hontvarsány-Sáró.
Dr. Magda Sándor püspök, Csicsér,
Zsemle Lajos lelkész, Hetény.
Bőjthe Sándor lelkész, Izsa.
Galambos Zoltán lelkész, Komárom.
Szőke István lelkész, Rozsnyó.
Dr. Agyagási Sándor lelkész, Garamvezekény.
Papp Ferenc vallástanár, Budapest.
Dr. Módis László, vallástanár, Debrecen.
Varga Imre lelkész, püspök, Rimaszombat.
Narancsik Imre lelkész, Nagymuzsaly.
Dr. Muzsnay László lelkész, Budapest.
Dr. Nagy József teol. magántanár, Kolozsvár. /Erdély/
Dr. Tunyogi Csapó András teol. magántanár, Bálványosváralja /Erdély/

Óraadó tanárok:

B. Winkler Anna angolszakos nyelvtanár, Losonc.
Riszner Kde zenetanár, országos karnagy, Losonc.
Dr. Ferenczy Győző gimn. tanár /szlovák nyelv/ Losonc.
Kollár János gimn. tanár /szlovák nyelv/ Losonc.
Dr. Tomes András városi szakorvos, Losonc.
Dr. Martensz Alfrád ügyvéd vizsgabizottási tag. /Szlovák nyelv/.
Csernó Lajos nyelvtanár, Losonc /szlovák nyelv/
Dr. Nagy Zoltán ügyvéd, városi starosta, Losonc. /Szlovák nyelv/

Kisegítő előadók:

Böszörményi Sándor lelkész, Homonna.
Szakall János lelkész, Felsőc.

**13. A szeminárium tanárainak, oktatóinak névsora
Muzsnai László tanárságának idejéből**

**A lesonai teológiai szemináriumban használt tankönyvek
jegyzéke, stúdiумok.**

1/ Tankönyvek:

- Szűke István: "A keresztény erkölcs tanítása" I.-II. kötet 1937.
Dr. Nagy József: "Bevezetés az Ószövetségbe" Pépa.
Dr. Pomgrác József: "Bevezetés az Újszövetségbe" Pépa 1934.
Halasi Nagy József: "Etika" Bpest.
Dr. Nagy József: "A filozófia története" Bpest.
Dr. Tavasz Sándor: "Dogmatika" Kolozsvár 1936.
Dr. Média László: "Héber nyelvkönyv" Debrecen 1936.
Dr. Makkay Sándor: "Vallás az emberiség életében" Terda 1923.
Dr. Ravasz László: "A gyülekezeti igehirdetés elmélete" Bpest 1927.
Lic. Rátz Kálmán: "A református kereszténység apologetikája" Pépa 1934.
Imre Lajos: "Nevelőtan"
Dr. Szentpéteri Kun Béla: "Magyar Ref. Egyházalkotmány" Bpest 1938.
Dr. Tóth Andre: "A református Lelkijászter munkája" Pépa 1938.
Magyar-görög-héber-szlovák nyelvű Bibliák.
..... "Nemzetgazdaságtan".
Dr. Boda István: "Bevezető a lélektanba". Bpest 1934.
2/ Gépirásos sokszorosított kéziratok: stúdiумok.

- Dr. Ágyagási Sándor: "Egyházjogtan"
Dr. Nagy József: "Protestáns egyháztörténet" I.-II. rész. 1937-38 év.
Dr. Tunyogi Csapó András: "Bevezető az Ószövetségi exegetikába"
Dr. Tunyogi Csapó András: "Exegézis a Prédikátor könyvéhez"
Varga Imre: "Újszövetségi biblicai teológia"
Varga Imre: "Újtestamentumi exegézis"
Dr. Muzsnai László: "Újkorai filozófia történet" Bpest 1934.
Dr. Muzsnai László: "Pszichológia és elmetan". Bpest 1934.
Dr. Média László: "Izrael története" Debrecen 1934.
Sörös Béla: "Liturgika".
Sörös Béla: "Cura pasterális"
Sörös Béla: "Simbolica"
Sörös Béla: "Kateketika"
Papp Ferenc: "Református dogmatika" Bpest 1930.
Kövy Árpád: "Görög nyelvten"
B. Winkler Anna: "Angol nyelvten".

**14. A szemináriumban használt tankönyvek, stúdiумok jegyzéke
(rajta Muzsnai László két ismeretlen munkájával)**

Az 1935/36 év ^{első} ^{szemeszter} ^{tanévi} szakaszára

Az előadott tárgy megnevezése	Heti órák száma	Az előadó neve sajátkezű aláírással
Filozófia-tört.	9.	László Muzsnai
Pedagógiai módszertan	6.	László Muzsnai
Élelmiszer-tan	3.	László Muzsnai
Égyháztörténet-tan	7.	László Muzsnai
Égyházalkotmány-tan	3.	László Muzsnai
Neveléstudomány-tan	5.	László Muzsnai
Zene	1.	Risner Ede
Ének	1.	Risner Ede
Angol-nyelv	1.	Lina B. Winkler

11. évfolyam.

A kollokvium		Jegyzetek
ideje	eredménye	
	jelas	Muzsnai László
1935. máj. 10-11	jelas	
	jó	
1936.	jó	Muzsnai László
I. 30	jó	
1936. 7. 25.	jó	
1936	jelas	Risner Ede
I/30	jelas	
1936. II. 27	jelas	B. Winkler Lina

Az 19.../... tanévi... kollokvium... az oktatást lezárta... hó... napján.
Lufeneo-Losoncon, 19... év

15. Leckekönyv Muzsnai László bejegyzésével

Az 1935/36 év ^{első} ^{második} ^{harmadik} szakaszára			II. évfolyam.		
Az előadott tárgy megnevezése	Hetek száma	Az előadó neve sajátkezü aláírással	A kollekvium		Jegyzetek
			ideje	eredménye	
Építészrajz-tan	2.	L. Heggyári ^{László}	1936	jó	Muzsnai
Építészalkotmánytan	1.	L. Heggyári ^{László}	I. 30	jó	Muzsnai
Neveléstudománytan	1.	L. Heggyári ^{László}	1936. II. 25	jó	Muzsnai
Újszöv. bevezetés	8.	Varga Imre	1936. 6. 23.	jó	Vargyás
Újszöv. elegeris	4.	Varga Imre	1936. 6. 26.	jó	Vargyás
Kalásfilozofia	7.	Sörös Béla	1936. 8. 20.	jó	Sörös
Építészeti egyf. tört.	3.	Lecke István			
Zene	1.	Risner Ede	1936	jó	Risner
Ének	1.	Risner Ede	11/28	jó	Risner
Angol-nyelv.	1.	B. Winkler ^{Anna}	1936. 11. 30.	jó	Winkler Anna

Az 19... iskola év... hó... napján.
Leckes-Losonca, 19... év

16. Leckekönyv Muzsnai László bejegyzésével

Nyugtatóvány

2000 K. ról, araz kettő éves korommal,
amely ösoneget Nyugtatóteletti Sörös Béla,
theal. igazgató úrtól kösionatell fel-
kettent.

Soros, 1934, nov. 1.

Muzsnai László
előadó.

17. Honorárium (?) átvételét igazoló saját kezűleg írt "nyugtatóvány"